

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я**: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підгрунття та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Звєрєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошниченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ТА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Фахівці активно досліджують проблему розвитку особистості, ігрової діяльності та особливостей розвитку комунікативної взаємодії дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Їх дослідження вказують на ряд особливостей, що притаманні дітям з порушеннями мовлення. Зокрема, це не тільки комунікативні порушення, а й занижена самооцінка, прояви тривожності або агресивності. В залежності від рівня комунікативних порушень та ставлення дитини до мовного дефекту науковці поділяють дітей на три групи, а саме: 1) діти з не грубим мовним дефектом, які не мають проблем з мовним контактом і застосовують невербальні засоби комунікації, активно взаємодіючи з дорослими й однолітками; 2) діти, у яких є труднощі при встановленні комунікації, які не прагнуть до спілкування і уникають ситуації, в яких потрібно використовувати мовлення. У ігровій діяльності ця група дітей застосовує невербальну комунікацію, гостро переживаючи свій мовний дефект; 3) діти з мовним негативізмом, які відмовляються від спілкування, замкнуті, тривожні, агресивні, зі зниженою самооцінкою [4, с. 281-285].

Згідно сучасних даних багатьма науковцями вже доведено, що у дітей з порушеннями мовлення ігрова діяльність відстає у розвитку і не відповідає віку. Ф. Фрадкін, С. Новосолов провели порівняльний аналіз ігрової діяльності дітей з порушеннями мовлення і дітей з нормотиповим розвитком. В ході дослідження було встановлено, що сенс гри у дітей з порушеннями мовлення полягає у відображенні відомих способів дії зі знайомим предметами або ознайомленні з властивостями іграшок, конкретного задуму гри з іграшками немає, адже діти не вибирають необхідні іграшки для сюжету гри. Гра з сюжетними іграшками несе процесуальний характер: возити машинки по кімнаті, одягати і роздягати ляльку та ін. [5, с. 27-30].

Так, психологічні дослідження О. Усанової довели, що ігрова діяльність дітей 4-5 років характеризується ситуаційним маніпулюванням іграшками і предметами, а в самостійній грі дитина практично не використовує предмети з ігровою ціллю. Діти із ЗНМ складають неоднорідну групу за розвитком вміння виконувати предметно-змістовну сторону гри і налагоджувати взаємодію з ровесниками [5, с. 86-90].

Р. Іванкова, В. Кондратенко вказують на те, що діти з порушеннями мовлення прагнуть до контакту з однолітками, але ігрова взаємодія полягає у спільній руховій активності: діти разом бігають або стрибають. Часто діти з порушеннями мовлення лише спостерігають за грою однолітків і

копіюють її або дії з іграшками. Тому дитина не зовсім розуміє задум гри і передає лише її зовнішній аспект. Діти старшого дошкільного віку із ЗНМ часто грають самі, а рівень взаємодії з однолітками відповідає взаємодії 2–4-річних дітей з нормальним розвитком [5, с. 106-108].

Для спонукання дітей із ЗНМ до дій з іграшками повинні надаватися мовні інструкції дорослого, це можливо лише за певних умов, адже значення слів інструкції мають бути відомими дітям із ЗНМ, дії, які пропонують з іграшками та предметами мають бути пов'язані практичним досвідом.

Психологічні дослідження дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ вказують, що діти з ЗНМ у порівнянні з однолітками довго затримуються на предметно-маніпулятивній діяльності, рольові ігри засвоюють повільно і недостатньо продуктивно. Рольові ігри дітей із ЗНМ одноманітні з недостатньо розгорнутим сюжетом. У процесі гри з однолітками дитина із ЗНМ часто відходить від своєї сюжетної ролі або порушує правила гри, тому інші діти дають їй другорядні ролі або взагалі відмовляються від спільної гри.

Основним негативним фактором, впливаючим на недостатній розвиток ігрової діяльності дітей з ЗНМ є недоліки мовного розвитку дитини: недосконала звуковимова, недостатній словниковий запас, порушення граматичного складу мови і зміна її темпу. Науковці зазначають, що обмежене мовне спілкування дитини з ЗНМ призводить до звуження гри та бідності її сюжету, тому необхідно спеціальне навчання сюжетно-рольовій грі, яке сприятиме розширенню словникового запасу і практичного досвіду дитини. Крім цього сюжетно-рольову гру можна використовувати задля корекції порушень мовлення дітей із ЗНМ.

Л. Соловійова обґрунтовує необхідність введення в процес ігрової діяльності мовної емоційної лексики і розвиток вербальної комунікації на підставі інтеграції лексичних засобів, а також інтонаційної сторони мови та паралінгвістичних компонентів. Завдяки такому підходу мовлення дітей поступово стає виразнішим, з'являється послідовність викладення думок, у своїх висловленнях діти використовують різноманітні паралінгвістичні засоби спілкування (міміку, пантоміміку). У результаті застосування засобів сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ у словнику з'являються слова, що позначають емоції, відбувається їх автоматизація і введення в експресивне мовлення. У процесі реалізації основної мети досягається розширення діапазону емоційної лексики за рахунок нюансуючих лексем, що дозволяє дітям вільно володіти даною лексикою і використовувати її у зв'язному мовленні. Корекційна робота, організована систематично і поетапно з використанням засобів сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ по формуванню емоційної лексики дозволяє якісно і кількісно змінити рівень їх лексичного розвитку та мовленнєвого спілкування загалом [3, с. 35-38].

В. Селіверстов зазначає, що робота над розвитком усіх сторін мовлення з використанням гри має велике значення. Він пропонує багатофункціональне використання одних і тих самих ігор. Так, гра «Чарівний мішечок» може використовуватися як одна зі складових

сюжетно-рольової гри в різних аспектах, наприклад для збагачення словника [2, с. 80-83].

Ю. Гаркуша вважає за необхідне включення казкових персонажів в ігрову ситуацію для розвитку прийменникового управління у дітей із ЗНМ. Наприклад, у грі «Виправи помилки Незнайки» діти перебувають в ролі вчителів і виправляють помилки Незнайки, а у грі «Нагодуй Велетня» діти вправляються в утворенні іменників множини [1, с. 15-17].

Таким чином, аналіз наукових досліджень доводить, що багато аспектів психічного розвитку дітей із ЗНМ активно вивчаються і мають своє відображення у багатьох наукових працях. Найбільш вивченим є аспект особистісного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Розробка цієї проблеми сприяє вдосконаленню системи психолого-педагогічного супроводу дитини з мовними порушеннями і передбачає професійну співпрацю педагогів, психологів і логопедів. Однак особливості сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ вивчені і досі недостатньо, практично не знайшли і відображення у науковій літературі особливості розвитку ігрової діяльності у дітей із ЗНМ в залежності від його рівнів та вікових особливостей дітей, не відпрацьований і розвиток монологічного і діалогічного мовлення у процесі сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ, тому подальша розробка даної тематики і досі залишається актуальною для сучасних науковців.

Література

1. Гаркуша Ю.Ф. Коррекционно-педагогическая работа в дошкольных учреждениях для детей с нарушениями речи / под ред. Ю.Ф. Гаркуши. - М.: ТЦ «Сфера», НИИ Школьных технологий, 2008. – 128 с.
2. Селиверстов В.И. Заикание у детей: Психокоррекционные и дидактические основы логопедического воздействия: Учеб.пособ. для студ. высш. и средн. пед. учеб. завед. - 4-е изд., доп. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 208 с.
3. Соловьева Людмила Георгиевна. Сюжетно-ролевая игра как средство развития вербальной коммуникации детей с общим недоразвитием речи шестого года жизни: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.03. - Москва, 1998. – 199с.
4. Специальная психология: учебное пособие для студентов высших пед. учебных заведений / под ред. В.И. Лубовского. – М.: Академия, 2006. – 464 с.
5. Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста. – Ростов н/Д.: «Феникс», 2008. – 251 с.

Голуб Н.М., Перлова В.В.
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Одним із важливих напрямів розвитку освітньої системи в Україні є впровадження інклюзивної форми навчання для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). У загальноосвітні навчальні заклади мають